

แนวทางการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ Guidelines for supervision of online teaching professional experience training

สุชาดา เกตุดี^{1*}
Suchada Katedee^{1*}

บทคัดย่อ

วิกฤตการณ์การระบาดของโรคโควิด19 ได้แพร่กระจายไปเกือบทุกประเทศทั่วโลก มนุษยชาติกำลังเผชิญกับโรคติดต่ออุบัติใหม่ที่สามารถติดต่อได้โดยง่าย และแพร่กระจายการติดเชื้อได้อย่างรวดเร็ว การนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจึงจำเป็นต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ จึงถูกนำมาใช้ทดแทนการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบเดิม บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประสบการณ์การนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ ในช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด 19 โดยจะกล่าวถึง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศและกระบวนการนิเทศ แนวทางการนำแพลตฟอร์มด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Google Meet LINE Google Classroom กระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ เพื่อให้เป็นการนิเทศที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอน โดยแบ่งเป็นการเตรียมและวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศผ่านสื่อออนไลน์ การประเมินผลการนิเทศ ปัญหาและอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์

คำสำคัญ: การนิเทศ ประสบการณ์วิชาชีพครู ออนไลน์

Abstract

Covid-19 pandemic crisis has spread to almost all countries around the world. Humanity is facing an emerging infectious disease that can be easily transmitted and spread the infection quickly. Therefore, it is necessary to adapt to such changes in supervision of teaching professional experience training. Online Teacher Professional Experience Training Supervision Model therefore, it was used to replace the traditional teaching experience training. This article aims to present an online teacher supervision experience training experience during the COVID-19 outbreak. By discussing teacher professional experience, training roles and duties of teacher professional experience training supervisors, concept of supervision and supervision process, guidelines for implementing an information and communication technology platform for teaching professional experience online with the Google Meet LINE Google Classroom application, the concept of supervision of teaching

¹ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

*Corresponding author e-mail: suchada.k@rmutp.ac.th

professional experience training online. In order to provide supervision that promotes interactions between the supervisor and the teaching students. Divided into preparation and planning for supervision, conducting supervision through online media, supervision evaluation. Problems and obstacles or limitations to supervise the professional experience of teachers online.

Keywords: supervision, professional experience training, online

บทนำ

การผลิตครูที่จะให้มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครูจะต้องผ่านกระบวนการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเปรียบเสมือนหัวใจของการผลิตครูเพราะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการผลิตครูเนื่องจากเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติที่ช่วยเสริมคุณภาพนักศึกษาฝึกสอนให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ครูได้อย่างดี นอกเหนือไปจากความรู้ความสามารถทางด้านทฤษฎีโดยมีพื้นฐานแนวคิดที่ว่า นักศึกษาฝึกสอนควรจะมีความสามารถจากการได้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ครูควรจะมีความสามารถในวิชาชีพ ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ระบุว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ” และในมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพครู “ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี” (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจึงเปรียบเสมือนห้องทดลองที่ช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกหัดค้นหาตรวจสอบสะท้อนกลับและแสวงหาความรู้โดยมีกิจกรรมสำคัญอันเป็นเป้าหมายปลายทางประสบการณ์วิชาชีพในสถานการณ์จริงเสมือนครูประจำการในโรงเรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษานำสิ่งที่เรียนรู้เชิงทฤษฎีมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ภายใต้การให้คำปรึกษานิตเทศช่วยเหลือจากอาจารย์ที่เลี้ยงในโรงเรียนและอาจารย์นิตเทศ (สุธาสิณี บุญญาพิทักษ์, 2558) หากกระบวนการการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานครูของตน ส่งผลให้บัณฑิตครูมีคุณภาพอย่างแท้จริงเป็นที่พึงพอใจแก่หน่วยงานผู้ใช้ครู การที่นักศึกษาฝึกสอนจะมีความสามารถจัดการเรียนการสอนได้ดีจะต้องได้รับการพัฒนาช่วยเหลือและได้รับการชี้แนะให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและสิ่งที่จะช่วยเหลือให้นักศึกษาฝึกสอนที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สามารถพัฒนาคุณภาพการสอนได้ คือการนิเทศการสอน (วัชรา เล่าเรียนดี, 2552) การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน และในการพัฒนาครูให้สามารถจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรจะต้องอาศัยการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กระบวนการสำคัญที่ควบคู่ไปกับการบริหาร คือการนิเทศการสอน โดยต้องเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้สำเร็จลุล่วงได้ดี จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจารย์นิตเทศแสดงบทบาทหน้าที่เด่นชัด 2 ประการคือการนิเทศการสอน และการติดตามและประเมินการปฏิบัติงานด้านการสอนของนักศึกษา ส่วนอาจารย์

ที่เลี้ยงแสดงบทบาทหน้าที่ 4 ประการ คือการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติการสอน การนิเทศการสอน การประเมินพัฒนาการของนักศึกษา และการพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นครู (วรรณทิพา รอดแรงคำและภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์, 2551)

การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เป็นปัจจัยเร่งให้ระบบการศึกษาทั่วโลกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมากขึ้น ภาคการศึกษาจำเป็นต้องหาแนวทางให้ระบบการศึกษายังคงดำเนินต่อไปได้ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเช่นกัน มีเป้าหมายและนโยบายในการผลิต และพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา จากปัญหาของการระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลให้ต้องหยุดการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา และด้วยความสำคัญของการนิเทศการปฏิบัติการสอนในกระบวนการผลิตครู จึงใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการนิเทศการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในรูปแบบออนไลน์มาใช้ทดแทน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอประสบการณ์การนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ในช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด 19 โดยจะกล่าวถึงแนวคิดการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ เพื่อให้เป็นการนิเทศที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอน โดยแบ่งเป็นการเตรียมและวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศผ่านสื่อออนไลน์ การประเมินผลการนิเทศ รวมไปถึงปัญหาอุปสรรคในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นหัวใจสำคัญของการผลิตครูเพราะเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติช่วยเสริมสร้างนักศึกษาฝึกสอนให้เป็นผู้มีความรักศรัทธาวิชาชีพครู สามารถพัฒนาตนเองให้มีความชำนาญในทักษะวิชาชีพ สร้างความมั่นใจทัศนคติที่ดีในวิชาชีพ

1. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรศึกษาศาสตร์ ครุศาสตรบัณฑิต ได้รับความรู้ ทักษะต่างๆ และเจตคติในสถานการณ์จริง ให้เกิดความมั่นใจ ความศรัทธาในอาชีพ และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556)

2. จุดมุ่งหมายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กำหนดมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ครอบคลุม 2 ประการคือ 1) การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน และ 2) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาปฏิบัติการสอน มีความมุ่งหวังให้นักศึกษาฝึกสอนเกิดการเรียนรู้และสมรรถนะที่พึงประสงค์ ดังนี้ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2558)

- 1) มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ
- 2) มีความสามารถในการประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน

- 3) มีความสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- 4) มีความสามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียน
3. องค์ประกอบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีองค์ประกอบ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และสถานศึกษา จุดประสงค์ กิจกรรม เกณฑ์มาตรฐานการให้คะแนน การนิเทศและประเมินผลของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (เอกภพ อินทรภู และปณิตา วรรณพิรุณ, 2564)
4. การประเมินผล เป็นส่วนของการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีเกณฑ์มาตรฐานการให้คะแนนประเมินผลเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพให้กับนักศึกษาฝึกสอน มี 3 ด้าน ดังนี้
 - 1) ด้านความรู้ เป็นการพัฒนาความสามารถของนักศึกษาฝึกสอนในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในเรื่องความรู้ เนื้อหาวิชาที่จะนำไปใช้ในการสอนโดยตรงความรู้ในวิชาชีพครูที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูความรู้ อื่น ๆ ในบริบทของสถานศึกษาที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข
 - 2) ด้านเทคนิควิธีเป็นการพัฒนาด้านความสามารถของนักศึกษาฝึกสอนที่ทำงานในหน้าที่ครูให้มีเทคนิค และทักษะ ด้านการสอนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ และปฏิบัติงานในหน้าที่ครูด้านต่าง ๆ เช่น งานสอน งานธุรการ งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานการพัฒนาตนเอง และงานการพัฒนาสังคม และผู้เรียน
 - 3) ด้านคุณลักษณะ เป็นการพัฒนาความสามารถของนักศึกษาฝึกสอนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการเป็นครูมืออาชีพ ได้แก่ การมีความรักความศรัทธา และความภาคภูมิใจในอาชีพครูมีค่านิยมที่พึงประสงค์ ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม จริยธรรม และมีจรรยาบรรณ ในวิชาชีพครูรักและเมตตาศิษย์มีความตระหนักในคุณค่าของการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกการพัฒนาสังคม มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย และมีความเป็นมนุษย์ (เอกภพ อินทรภูและปณิตา วรรณพิรุณ, 2564)

บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2558)

1. เข้าร่วมการประชุมนิเทศ การสัมมนาระหว่างที่นักศึกษาฝึกสอนปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาและหลังสิ้นสุดปฏิบัติการสอนตลอดปีการศึกษา
2. ร่วมประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางปรับปรุง แก้ไขปัญหาต่างๆ ในการปฏิบัติการสอน ปฏิบัติงาน และปฏิบัติตนในหน้าที่ครูของนักศึกษาฝึกสอน
3. ประสานงานกับบุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในงานฝึกสอนระหว่างคณะ สถานศึกษา และมหาวิทยาลัยเพื่อปรับปรุงงานฝึกสอนให้ดีขึ้น
4. ประเมินผลการปฏิบัติการสอน ปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนให้กับนักศึกษาฝึกสอนลงในแบบบันทึกการนิเทศสำหรับอาจารย์นิเทศก์วิชาชีพครู
5. นิเทศการทำวิจัยในชั้นเรียนให้แก่นักศึกษาฝึกสอนอย่างต่อเนื่องตลอด 1 ปีการศึกษา
6. นิเทศการจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน และประเมินหลังสิ้นสุดการปฏิบัติการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศและกระบวนการนิเทศ

การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยเฉพาะในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตั้งแต่ที่ เปรื่อง กุมุท (2505, หน้า 55 อ้างถึงใน ละออง จันทรเจริญ, จิราภา นาคสมพงษ์, รสริน ทิมลบรรยงค์, สมศักดิ์ อภิบาลศรี และวรรณิ บุญศักดิ์, 2540) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาหรือการฝึกสอนเป็นการนำความรู้จากสถาบันมาใช้ทดลองปฏิบัติทำให้ได้ประสบการณ์การเป็นครูอย่างที่จะหาไม่ได้ด้วยวิธีอื่น ด้วยเหตุนี้ครูที่ดั้นด้นไม่ไขว่คว้าเป็นได้ แต่จะต้องฝึกงานในหน้าที่นั้นก่อน ภายใต้การควบคุมและแนะนำ ที่รัดกุม และถูกต้องจึงจะประกันได้ว่าจะเป็นครูที่ดีในอนาคตต่อไป การนิเทศ มาจากภาษาอังกฤษว่า Supervision แปลความได้ว่า เป็นการให้ความช่วยเหลือแนะนำหรือปรับปรุง ซึ่งการนิเทศการสอนถือเป็นหัวใจของการนิเทศการศึกษา ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร และองค์ประกอบอื่นๆ ในอันที่จะดำเนินงานให้เต็มศักยภาพเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้

ประเภทของการนิเทศการศึกษา จำแนกตามวิธีการปฏิบัติงานได้ 4 ประเภท ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2556)

1. การนิเทศเพื่อการแก้ไข (Correction) เป็นการนิเทศที่เกิดจากการพบข้อผิดพลาดและบกพร่องก็ให้หาทางช่วยแก้ไขโดยวิธีการต่างๆ
2. การนิเทศเพื่อป้องกัน (Preventive) เป็นการนิเทศที่พยายามหาวิธีการต่างๆ มาจัดดำเนินงานเพื่อป้องกัน ปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น
3. การนิเทศเพื่อก่อ (Construction) เป็นการนิเทศที่เกิดจากความพยายามที่จะกระทำในทางที่เหมาะสมเพื่อความเจริญเติบโตในอนาคต เช่น การใช้ระเบียบวิธีสอนที่ดีเป็นประจำ ช่วยให้การปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น
4. การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์ (Creation) เป็นการนิเทศที่พยายามจะคิดสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

แนวทางการนำแพลตฟอร์มด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการนิเทศ

ประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์

สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ในปัจจุบัน มีการเลือกใช้แพลตฟอร์มหลากหลายมากมายทั้งในการติดต่อสื่อสารไม่ว่าจะเป็น Zoom Cloud Meetings, Google Meet, Webinar, Microsoft Teams, Facebook Live และ Line เป็นต้น ซึ่งแต่ละโปรแกรมมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไปอยู่ที่ผู้ใช้นำไปประยุกต์ใช้ จากโปรแกรมดังกล่าวข้างต้นอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนได้ตกลงกันที่จะเลือกใช้โปรแกรมหลักๆ สามโปรแกรมด้วยกัน คือ Google Meet LINE และ Google Classroom ซึ่งมีคุณลักษณะการใช้งาน ดังนี้

1. Google Meet อาจารย์นิเทศก์จะใช้แอปพลิเคชันนี้ สำหรับพบปะ พูดคุย ชี้แจง อธิบาย ตอบคำถาม ตรวจงาน และเข้าไปสังเกตการสอนในห้องเรียนออนไลน์ขณะที่นักศึกษาฝึกสอนทำการสอนอยู่ โดย Google Meet มีข้อดีคือเหมาะกับการประชุมออนไลน์ เนื่องจากใช้แบนด์วิดท์ (Bandwidth) น้อย มีเมมูรี่น้อย ทำให้ผู้ใช้งานไม่สับสน สามารถที่จะวิดีโอ แชร์หน้าจอกันได้ สามารถบันทึกวิดีโอขณะประชุมได้ สามารถใช้งานได้ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และบนมือถือ หากผู้สร้างห้องใช้ Gmail จะวิดีโอคอลได้

25 คน หากผู้สร้างห้องใช้ G suit จะเป็น Meet สามารถวิดีโอคอลได้ 250 คน และเมื่อจบการประชุมระบบจะส่งประวัติการสนทนาและวิดีโอที่บันทึกไปยัง Email และ Google Drive (ครูเชียงราย, 2563)

2. LINE ซึ่งอาจารย์เน็ตคักจะใช้แอปพลิเคชัน LINE สร้างเป็นไลน์กลุ่มขึ้นมาสำหรับความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารถาม-ตอบ นัดหมาย แจ้งข่าวสาร กับนักศึกษาฝึกสอน เนื่องจากแอปพลิเคชัน LINE นักศึกษาฝึกสอนได้มีการใช้งานอยู่ก่อนแล้ว จึงไม่ต้องการให้ติดตั้งและเสียเวลาในการเรียนรู้เพิ่มเติมมากนัก อีกทั้งฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นแอปพลิเคชันที่ทุกคนเคยใช้งาน สามารถรองรับสมาชิกได้ถึง 200 คน สามารถแสดงหน้าจอสุงสุด 4 - 10 คน และสามารถกดเลือกบุคคลที่อยากให้เห็นแบบเต็มหน้าจอได้ตามความต้องการ ขณะเดียวกันมี Feature อื่นๆ ใน LINE Chat ที่ช่วยเสริมให้การสื่อสารในกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว ทั้งเรื่องการแชร์ไฟล์ผ่าน LINE บนคอมพิวเตอร์ที่สามารถแชร์ไฟล์ในกลุ่มคณะทำงานได้มากถึง 1 GB ต่อวัน รวมถึงฟีเจอร์ อื่นๆ มากมาย เช่น “ประกาศ” เพื่อแปะข้อความสำคัญในแชตให้ทุกคนในกลุ่มได้รับทราบโดยทั่วกัน “Note” และ “Keep” ที่สามารถเก็บข้อมูลได้หลายรูปแบบทั้งอัลบั้ม รูปภาพ วิดีโอ ลิงก์ ไฟล์ ไว้ใน Group chat นั้นๆ เป็นต้น (วีชรวิชัย นันจันท์, 2558)

3. Google Classroom อาจารย์เน็ตคักได้นำ Google Classroom มาใช้ในการนิเทศออนไลน์ ซึ่ง Google Classroom คือ บริการที่ทุกคนสามารถเข้าใช้งานได้ ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยให้อาจารย์เน็ตคักสร้างและเก็บชิ้นงานได้โดยไม่ต้องใช้กระดาษ มีความสามารถในการทำสำเนาของ Google Classroom ให้กับนักศึกษาฝึกสอนแต่ละคน อีกทั้งมีการสร้างโฟลเดอร์ภายใน Google Drive โดยอัตโนมัติ สำหรับนักศึกษาฝึกสอนแต่ละคนเพื่อความเป็นระเบียบของข้อมูล นักศึกษาฝึกสอนสามารถติดตามงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายว่ามีอะไรครบกำหนดบ้าง เช่น กำหนดการส่งแผนการสอนรายสัปดาห์ กำหนดการส่งงานวิจัยในชั้นเรียนแต่ละส่วน อาจารย์เน็ตคักสามารถติดตามการทำงานของนักศึกษาฝึกสอนได้ว่าใครยังไม่ส่งแผนการสอน และอาจารย์เน็ตคักยังสามารถตรวจแผนการสอน ให้คำแนะนำ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานและให้คะแนนกับแผนการสอนที่นักศึกษาฝึกสอนส่งมาได้อย่างรวดเร็ว วิธีการเข้าคลาสเรียนแต่ละครั้งไม่ยุ่งยาก ประโยชน์ของการใช้งาน Google Classroom จะช่วยให้ประหยัดเวลาตรวจงานได้ง่ายมากขึ้น เป็นระเบียบและปลอดภัยเพราะ Google Classroom จะไม่นำเนื้อหาหรือข้อมูลของนักศึกษาไปโฆษณา อีกทั้งยังสามารถใช้งานได้ทั้งบนคอมพิวเตอร์เดสก์ท็อปหรือโน้ตบุ๊กและบนโทรศัพท์มือถือ

กระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมจึงมีนโยบายในการนำระบบออนไลน์มาใช้ในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้เรียบเรียงบทความในฐานะปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์เน็ตคัก จะนำเสนอกระบวนการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมและวางแผนการนิเทศ ประกอบด้วย

1.1 อาจารย์เน็ตคัก ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน ประชุมออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google Meet เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกำหนดการ ระเบียบแบบแผน เอกสารแบบฟอร์มที่ใช้และขั้นตอนการนิเทศการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาแบบออนไลน์

1.2 อาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาฝึกสอนทุกคนเข้าเป็นสมาชิกของชั้นเรียนสำหรับการนิเทศออนไลน์ ด้วยโปรแกรม Google Classroom ที่อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้สร้างขึ้น

1.3 จัดเตรียมข้อมูล สารสนเทศเพื่อการนิเทศ เป็นขั้นตอนการจัดเตรียมข้อมูล สารสนเทศที่จำเป็นต่อการนิเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์ แจ้งข้อมูลข่าวสารให้นักศึกษาฝึกสอนได้รับทราบ ผ่านช่องทางการประกาศหรือประชาสัมพันธ์ (Announcement) ของชั้นเรียนใน Google Classroom

1.4 วางแผนกำหนดกิจกรรมการนิเทศ เป็นขั้นตอนของการวางแผนกำหนดปฏิทินการนิเทศกิจกรรมต่างๆ ในแต่ ภาระกิจของกระบวนการให้การนิเทศแบบออนไลน์ ได้แก่ ภาระกิจการให้การนิเทศปฏิบัติการสอน ภาระกิจการให้การนิเทศ วิจัยในชั้นเรียน และภาระกิจการให้การนิเทศการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานหน้าที่ครูในโรงเรียนฝึกสอน

2. การดำเนินการนิเทศผ่านสื่อออนไลน์ ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน รายละเอียดดังนี้

2.1 ขั้นการให้ข้อมูล สารสนเทศเพื่อการนิเทศ เป็นขั้นตอนการนำข้อมูล สารสนเทศที่ได้เตรียมไว้มาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาฝึกสอนภายในกลุ่มได้รับทราบ โดยใช้การโพสต์ผ่าน สตรีมของชั้นเรียนใน Google Classroom ที่ได้ สร้างไว้แล้ว ซึ่งสตรีมเป็นส่วนที่มีไว้สำหรับแจ้งข่าวสาร สร้างเอกสารมอบหมายงานให้กับนักศึกษาฝึกสอน นักศึกษาสามารถดูและ โต้ตอบ หรืออภิปรายกับประกาศที่อาจารย์นิเทศก์โพสต์ได้ ซึ่งการเขียนโพสต์สามารถแนบสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ไฟล์เอกสาร ไฟล์รูปภาพ และไฟล์วิดีโอ เป็นต้น

2.2 ขั้นแจ้งกำหนดกิจกรรมการนิเทศ เป็นขั้นตอนการนำกิจกรรมที่วางแผนไว้มาแจ้งให้นักศึกษาฝึกสอนได้รับทราบ ล่วงหน้า โดยสร้างงานกิจกรรมบนชั้นเรียนใน Google Classroom ซึ่งงานกิจกรรมที่สร้างขึ้นสามารถแสดงในปฏิทินได้ เพื่อให้ นักศึกษาฝึกสอนสามารถบริหารจัดการเวลาของตนเองและมีเวลาเตรียมตัวในการรับการนิเทศผ่านระบบออนไลน์

2.3 ขั้นดำเนินการให้การนิเทศ เป็นขั้นการให้การนิเทศแก่นักศึกษาฝึกสอน ตามกำหนดกิจกรรมที่ได้สร้างไว้แล้ว ซึ่ง การให้การนิเทศแบ่งออกเป็นภารกิจ การนิเทศ 3 ภารกิจ โดยแต่ละภารกิจมีขั้นตอนรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ภารกิจ การนิเทศปฏิบัติการสอน จะดำเนินการภายใต้ การมอบหมายงาน (Create Assignment) ของ ชั้นเรียนใน Google Classroom โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมดังนี้

1) นักศึกษาฝึกสอน ส่งไฟล์แผนการสอน โดยการอัปโหลดไฟล์ไปที่ “งานของชั้นเรียน” หัวข้องาน “ส่ง- แผนการสอน” ตามกำหนดเวลาที่อาจารย์นิเทศก์กำหนดไว้ให้

2) อาจารย์นิเทศก์ตรวจแผนการสอนและให้ข้อเสนอแนะ โดยอาจารย์นิเทศก์สามารถเขียนข้อเสนอแนะลงในช่องแสดงความคิดเห็นภายใต้โพสต์แผนการสอนของนักศึกษาฝึกสอน เพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับไปยังนักศึกษาฝึกสอนให้ปรับปรุง แผนการสอนต่อไป

3) นักศึกษาฝึกสอน นำแผนการสอนที่ได้ปรับปรุงไปปฏิบัติการสอนจริงในชั้นเรียน ซึ่งนักศึกษาฝึกสอนต้อง บันทึกเป็นคลิปวิดีโอการสอนขณะปฏิบัติการสอน แล้วส่งคลิปวิดีโอการสอนนั้นมายังอาจารย์นิเทศก์ โดยเขียนโพสต์บอก รายละเอียดคร่าวๆ เกี่ยวกับวิดีโอการสอน และอัปโหลดคลิปวิดีโอการสอนภายใต้ “งานของชั้นเรียน” หัวข้องาน “แผนการสอน รายสัปดาห์ที่ 1” ถึง “แผนการสอนรายสัปดาห์สุดท้าย” ตามลำดับ

4) อาจารย์นิเทศก์สังเกตการสอนจากคลิปวิดีโอการสอนที่นักศึกษาโพสต์ และให้ข้อเสนอแนะต่อไป โดยเขียนข้อเสนอแนะลงในช่องแสดงความคิดเห็นภายใต้โพสต์คลิปวิดีโอการสอนของนักศึกษาฝึกสอน

2.4 ภารกิจ การนิเทศวิจัยในชั้นเรียน จะดำเนินการภายใต้โพสต์งานของชั้นเรียน หัวข้องาน “งานวิจัยในชั้นเรียน” โดยแบ่งขั้นตอนการให้การนิเทศเป็นงานย่อย 5 งาน ตามกระบวนการวิจัย ได้แก่ 1) ชี้แจงกำหนดประเด็นหัวข้อวิจัยในชั้นเรียน 2) ชี้แจงพัฒนาเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน 3) ชี้แจงพัฒนาเครื่องมือวิจัยในชั้นเรียน 4) ชี้แจงเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล และ 5) ชี้แจงสรุปและอภิปรายผลการวิจัย โดยทั้ง 5 ขั้นตอนจะใช้การอัปโหลดไฟล์งานของแต่ละขั้นตอนไว้ในงานของชั้นเรียน หัวข้องาน “งานวิจัยในชั้นเรียนขั้นตอนที่ 1” ถึง “งานวิจัยในชั้นเรียนขั้นตอนที่ 5”

2.5 ภารกิจ การนิเทศการปฏิบัติตน การปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนฝึกสอน จะดำเนินการภายใต้การอัปโหลดงานกิจกรรมที่กำหนดไว้ใน “งานของชั้นเรียน” หัวข้องาน “การปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียน” ซึ่งเป็นกรอัปโหลดรายงานการปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียน โดยนักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์นิเทศก์ให้คำแนะนำโดยเขียนแสดงความคิดเห็นภายใต้โพสต์รายงานการปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนของนักศึกษาฝึกสอน โดยมีครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ให้คำแนะนำ มอบหมายงาน สอนงาน ให้คำติชมแก่นักศึกษาฝึกสอน ตลอดจนประสานงาน ปรีกษาหารือและให้ข้อมูลกับอาจารย์นิเทศก์ เกี่ยวกับการปฏิบัติตน และการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูของนักศึกษาฝึกสอนผ่านโปรแกรม Google Meet และโปรแกรม Google Classroom

3. การประเมินผลการนิเทศ เป็นขั้นตอนหลังเสร็จสิ้นการให้การนิเทศ โดยการประเมินผลการนิเทศ เป็นการประเมินตามหลักเกณฑ์และแบบประเมินผลการนิเทศของวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ปัญหาและอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ของนักศึกษาฝึกสอนที่สำคัญ ประกอบด้วย 5 ประเด็น ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของสัญญาณอินเทอร์เน็ต การเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการติดต่อสื่อสาร อัปโหลดข้อมูล การเข้าไปสังเกตการสอนในห้องเรียนออนไลน์ของนักศึกษาฝึกสอน หากสัญญาณอินเทอร์เน็ตขาดหายอาจทำให้อาจารย์นิเทศก์ติดตามเนื้อหาการสอนไม่ต่อเนื่อง

2. อุปกรณ์ไม่พร้อม อุปกรณ์ดิจิทัลเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการในกระบวนการการรับการนิเทศ ซึ่งนักศึกษาฝึกสอนจะต้องจัดเตรียมให้มีความพร้อม เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ พีซีหรือโน้ตบุ๊ก สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต รวมถึงอุปกรณ์เสริม เช่น ไมโครโฟน กล้องเว็บแคม ซึ่งนักศึกษาฝึกสอนส่วนหนึ่งอาจยังไม่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์เหล่านี้

3. การปฏิบัติการฝึกสอนออนไลน์ในสภาพแวดล้อมที่ไม่พร้อมหรือไม่เหมาะสม นักศึกษาฝึกสอนบางส่วนอาจพักอาศัยที่บ้านตนเองขณะจัดการเรียนการสอนออนไลน์เช่นกัน ซึ่งสภาพแวดล้อมมีความแตกต่างกันไปตามสถานภาพ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการสอนแบบออนไลน์ที่ส่งผลกระทบต่อการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพครู เช่น เสียงดังรบกวน ผู้คนรบกวน สภาพเดินฟ้าอากาศ

4. แหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมไม่เพียงพอ เช่น ขาดหนังสือตำราเรียน ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ในการทดลองสาธิต สำหรับการสอนออนไลน์ และสำหรับการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์

5. การปรึกษาครูที่เลี้ยงหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอนด้วยกันทำได้ยากขึ้น เนื่องจากการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์บางครั้งข้อมูลรายละเอียดไม่ครบถ้วน อาจทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้

บทสรุป

จากวิกฤตการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 เป็นโอกาสให้สถาบันการศึกษาที่มีคณะศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ อุตสาหกรรม ต้องปรับตัวด้านการนิเทศประสพการณ์วิชาชีพครูให้กับนักศึกษาฝึกสอน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในรูปแบบออนไลน์ มาใช้ทดแทนการนิเทศประสพการณ์วิชาชีพครูแบบเดิม ซึ่งเป็นความท้าทายสำหรับอาจารย์นิเทศเป็นอย่างมาก อาจารย์นิเทศจำเป็นต้องจัดระบบการนิเทศในสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาฝึกสอนในการนิเทศเพื่อให้คำปรึกษา ช่วยแก้ไขปัญหา เพื่อป้องกัน เพื่อก่อให้เกิดการเจริญเติบโต เพื่อการสร้างสรรค์ โดยคงไว้ซึ่งความกระตือรือร้น ความยืดหยุ่นและมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของนักศึกษาฝึกสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะที่พบจากบทความนี้ ได้แก่ แนวปฏิบัติที่ดีในการนิเทศประสพการณ์วิชาชีพครูในสภาพแวดล้อมแบบออนไลน์ ประกอบด้วย การมีปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน ในการให้ข้อเสนอแนะ การช่วยแก้ไขปัญหา พัฒนา ปรับปรุง เทคนิคการสอนออนไลน์ การช่วยอำนวยความสะดวก รวมถึงการพัฒนาตนเองในการศึกษา ค้นคว้า ทดลองใช้แอปพลิเคชันใหม่ ๆ พี่เจอรใหม่ ๆ สำหรับนำมาใช้ในการนิเทศประสพการณ์วิชาชีพครูแบบออนไลน์ของทั้งอาจารย์นิเทศและนักศึกษาฝึกสอน

เอกสารอ้างอิง

- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. (2561). คู่มือฝึกประสพการณ์วิชาชีพครู การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ระดับปริญญาตรี 2561. เข้าถึงได้จาก http://edu.yru.ac.th/prof/page/175/คู่มือฝึกประสพการณ์วิชาชีพครูการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา_2561_.html
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2558). คู่มือการนิเทศการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ประจำปีการศึกษา 2558. สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ครูเชียงราย. (2563). Google Hangout Meet สำหรับการเรียนทางไกล เปิดให้ใช้ฟรีเจอรสำคัญฟรี. เข้าถึงได้จาก <https://www.kruchiangrai.net/>
- ไพรัชชน วิริยวกุล และดวงกมล โพธิ์นาค. (2557). Google Apps for Education นวัตกรรมทางการศึกษายุคดิจิทัล, *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*, 7(3), 103 – 111.
- ละออง จันทรเจริญ, จิราภา นาคสมพงษ์, รสริน พิมลบรรจงค์, สมศักดิ์ อภิบาลศรี และวรรณิ บุญศักดิ์. (2540). รายงานการวิจัย การพัฒนารูปแบบการนิเทศการฝึกประสพการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปของสถาบันราชภัฏนครราชสีมา. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี สารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- วัชรวิทย์ นันจันทร์. (2558). Line For Instruction โลกทางเลือกใหม่เพื่อการเรียนการสอน. เข้าถึงได้จาก <https://lineforinstruction.blogspot.com/>
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2552). นิเทศการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครปฐม : ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- วิภาวดี วิภาวิน, กิตติธัช คงชะวัน, ชวนพิศ ชุมคง และศรีอังคาร ถาวรโรฤทธิ์. (2549). รายงานการวิจัย สภาพการฝึกสอนของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วรรณทิพา รอดแรงคำและภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์. ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 46 วันที่ 29 ม.ค. - 1 ก.พ. 2551 หน้า 47-55. กรุงเทพฯ.
- สุธาณี บุญญาพิทักษ์. (2558). ประสบการณ์วิชาชีพครูนักวิจัยในชั้นเรียนและระบบนิเทศ คู่มือนิเทศของผู้บริหาร อาจารย์ที่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ นิสิตวิชาเอกการวัดผลและประเมินทางการศึกษา (กศ.บ. 4 ปี). สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556. เข้าถึงได้จาก www.educ.su.ac.th/images/curriculum/ของบงคคุรุสภา_56.pdf
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. เข้าถึงได้จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/068/T_0018.PDF
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2556). เอกสารแนวทางการนิเทศภายใน ด้านการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอาชีวศึกษา. เข้าถึงได้จาก http://www.stjohn.ac.th/polytechnic/stpoly/rbm/file_ar/คู่มือนิเทศภายใน.pdf
- เอกภพ อินทรภู และปณิตา วรรณพิรุณ. (2564). สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัลอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. วารสารวิชาการคุรุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 12(1), 193 - 204.